

Autors: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

Saimnieko ar skatu nākotnē

Kooperācija veicina labāku un ilgtspējīgāku mežu apsaimniekošanu – to apliecina privāto meža īpašnieku pieredze.

Mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības (MPKS) *Mūsu mežs* biedrs Žanis Andersons kopj 38 ha Saldus novadā. Kooperatīvā viņš darbojas četrus gadus. „Iestāties pamudināja citu saimnieku pieredze. Mana pamatnodarbošanās ir lauksaimniecība. Vēlējos, lai mans mežs būtu apsaimniekots kārtīgi un ilgtspējīgi. Sapratu, ka viens pats netikšu galā, tāpēc iestājos kooperatīvā,” stāsta Ž. Andersons.

Darbojoties kooperācijā, viņš slavē tieši praktisko pusi. „Varu uzticēties, ka viss tiks izstrādāts kārtīgi un, kad pienāks laiks, tiks novākta laba raža. Tajā pašā laikā man nav jāuztraucas, kur dabūšu stādus meža atjaunošanai vai kurš iztīrīs jaunaudzes. Ir drošība par ilgstošu sadarbību,” stāsta meža saimnieks. Viņš darbībā lielākoties paļaujas uz savu vīziju, un kooperatīvs tai pielāgojas. Speciālisti iesakot, kā būtu labāk, tomēr ļaujot darīt pašam. Notiek pastāvīga mijiedarbība starp mežkopja vīziju un kooperatīva viedokli. „Uzskatu, ka tur, kur aug mežs, tam jābūt kārtīgam. Visam nav jābūt vienveidīgam un ļoti smukam, bet ieejot jāsaņū, ka mežs elpo, ka pastāv dabas daudzveidība un ir sajūta, ka tas ir Latvijas mežs,” saka īpašnieks.

Redz priekšrocības

Arī MPKS *Mežsaimnieks* biedrs Edgars Samītis kooperācijā saskata vairākas priekšrocības. Viņš Valdemārpils apkaimē kopj ap 20 ha un kooperācijā iesaistījies 2015. gadā. E. Samīša mežs atrodas senču īpašumā, kur bijušas vectēva un vecvectēva mājas, un tas uzliek papildu atbildību. „Mežā auga daudz, daudz baltalkšņu un vecas apses. Tēvs sacīja, ka vajag izzāģēt daudz koku. Man vajadzēja padomu, kā darīt labāk. Tolaik kooperatīvs *Mežsaimnieks* bija neliels, un nekas daudz par to nebija dzirdēts. Sieva nejausi redzēja sižetu televīzijā, vēlāk parādījās informācija par Eiropas Savienības (ES) finansējumu apmežošanai, augsnes gatavošanai, stādu iegādei un baltalkšņu neproduktīvo audžu nomaīnai. Sāku interesēties un tā nonācu līdz *Mežsaimniekam*,” atceras E. Samītis.

Kas mainījies, iestājoties kooperatīvā? Viņš saņēmis vērtīgus padomus, kā darboties labāk. Tolaik visus dokumentus vēl nevarēja nokārtot elektroniski, kā tas ir pašreiz, un pašam vajadzēja tos nogādāt mežniecībā, tāpēc konsultanta ieteikums darbu at-

Žanis Andersons.

viēglojis. Tagad E. Samītis jau pats iegūvis mežsaimnieka izglītību, līdz ar to zināšanu ir vairāk un katrs lēmums ir izsvērts.

„Kooperatīvs nozīmē ilgstošas attiecības, un tādās abām pusēm jābūt apmierinātām. Daļai meža izstrādātāju galvenais mērķis ir maksimāli nopelnīt šodien, un tas nav ilgtspējīgs risinājums. Ja runā par praktisko pusi, nereti meža īpašniekiem ir grūtības ar stādāmā materiāla iegādi, un tieši kooperatīvs palīdz stādus iegādāties savlaicīgi. Tiesa, darbs iepriekš jāplāno, un vajadzīgais stādu daudzums jāpiesaka. Darbojoties kopā, vieglāk ir kokmateriālus pārdot. Turklāt, kooperatīvam kļūstot lielākam, pastāv iespēja saņemt lielāku cenu, taču jāreķinās arī ar administratīvajām izmaksām. Visu saskaitot, tagad vairāk paliek pāri pašam nekā tad, ja kokmateriālus es pārdotu uzpircējam,” stāsta *Mežsaimnieka* biedrs.

Abi mežkopji ir vienprātīgi, ka ar vienu mazu spēlētāju tirgus nerēķinās un pārdošanas cena, ko saņem neliels īpašnieks, atšķiras no cenas par liela apjoma piegādi. Ž. Andersons uzsver: „Pirms tam, kad iestājos kooperatīvā, visus darbus organizēju pats – viena brigāde kokus nocirta, otra izveda, un katrs pamanījās no manis paņemt vienu vai divus eiro klāt. Visu sasummējot, vēl pirms realizācijas jau bija skaidrs, ka saņemšu mazāk. Ja esi mazs spēlētājs, maz ko vari ietekmēt. Citādi tas ir kooperatīvā.”

Ar tālejošu pieeju

Lai mežs kļūtu vērtīgāks, tam jābūt ilgtspējīgi apsaimniekotam, un tas nozīmē striktu plānošanu. Ar kooperatīva palīdzību Ž. Andersons realizējis vairākus ES projektus: jaunaudžu tīrīšanu

un retināšanu un mežaudzes maiņu, baltalkšņus nomainot pret bērziem un eglēm. Tas ir finansiāli ietilpīgi, un augļus varēs plūkt pēc 50 gadiem, bet vienlaikus tas ir ieguldījums nākotnē, spriež meža apsaimniekotājs. Baltalkšņu mežaudzi nomainot pret bērziem un eglēm un katru gadu paveicot pilnu agrotehnisko tīrīšanu, tagad mežs ir atgūvis. „Iepriekš baltalkšnis pārējos augus nomāca, bet tagad mežā atkal ir avenas un citi augi, kam augšanai pietiek vietas. Tajā arī saskatu ilgtspēju, nevis vēlmē uzreiz iegūt kokmateriālus. Jābūt skaidram skatam nākotnē, lai potenciāli varētu iegūt labāku materiālu un pēc iespējas vairāk piesaistīt oglekli,” savā pieredzē dalās Ž. Andersons.

„Ja esi mazs spēlētājs, maz ko vari ietekmēt. Citādi tas ir kooperatīvā.”

Viņš atceras: senāk bija grūti iegādāties stādus, jo vienam to nebija, otrs teicis – ar tik mazu daudzumu nekrāmēsies. Savukārt kooperatīvs apkopo visu biedru informāciju, cik stādu vajadzēs nākamajam gadam. Tas palīdz iegādāties izdevīgāk, jo kooperatīvs kā lielāks spēlētājs var nokaulēt cenu un dabūt vairāk. Tas arī nozīmē striktu plānošanu, kas vienlaikus ir izdevīga katram kooperatīva biedram. Ž. Andersons to salīdzina ar lauksaimniecību, kurā agrāk katrs pašāvis uz sevi, izejvielas un materiālus pērkot pavasarī pirms sezonas, bet tagad viss nepieciešamais iepirkts jau rudenī. Līdzīgs darbs ar kooperatīva palīdzību notiek mežsaimniecībā, kur privātpašniekiem jādodomā vai-

Edgars Samītis.

rākus soļus uz priekšu, kalkulejot, ko darīt nākamajā gadā, kuru jaunaudzi tīrīt, kur stādīt mežu, cik stādu vajadzēs. „Tas veicina to ilgtspējīgo ritmu, kas visu iegriež, līdz paraujot tos, kuri par šādu saimniekošanu nav aizdomājušies,” piebilst Ž. Andersons.

Arī E. Samītis mudina domāt plašāk: „Uz mežu var skatīties dažādi. Izplatītākais viedoklis – tā ir naudas ieguves vieta, bet ir arī pilnīgi cits skats – mežs ir estētisks, ekoloģisks veidojums. Ja ir vēlme tikai pelnīt, tad no meža nekas pāri nepaliks. Savukārt, ja grib visu saglabāt, tad nekā nebūs no naudas iegūšanas. Galvenais jautājums, kā to apvienot, lai valda līdzsvars.” Tiem privāto mežu īpašniekiem, kuri vēl pārdomā iespēju pievienoties kooperācijai, abi saimnieki iesaka iestāties un pajauties uz speciālistiem, kuri ir savā nozarē zinoši un strādā gan pašu īpašnieku, gan kooperatīva labā. „Privātpašniekam, kuram nav daudz mežu un nav arī lielu zināšanu par šo jomu, es iesaku noteikti labāk sadarboties ar kooperatīvu. Ja sākumā nav pilnīgas pārliecības, var lūgt konsultantu palīdzību. Tāpat var noskaidrot citu cilvēku pieredzi, uzzinot atsauksmes par kooperatīvu darbu,” iesaka *Mežsaimnieka* biedrs. Vienlaikus viņš īpašniekiem iesaka mežu kopt ilgam laikam ar skatu nākotnē. E. Samītis atklāj: „Mans vectēvs, būdams mežsargs, vienmēr teica, ka ik pa laikam mainās uzskats, vai labāk audzēt monokultūras vai veidot mistrotu mežu, un ka savi plusi ir gan vienam, gan otram. Tagad mēs apzināti strādājam pie tā, lai mērķkokiem būtu labāki apstākļi un vieglāk augt. Taču arī daba mainās, un nākas pielāgoties. Gribu, lai mežs būtu vērtīgāks, tāpēc lielā daļā platības sastādīju

VIZĪTKARTES

MPKS *Mūsu mežs*

- Biedru skaits: 71
- Apgrozījums (2021. g.): 453,3 tūkstoši eiro
- Apsaimniekojamā platība: 3000 ha
- Tālr. 24002400,
- e-pasts: info@musumezs.lv,
- https://www.musumezs.lv

MPKS *Mežsaimnieks*

- Biedru skaits: 644
- Apgrozījums (2021. g.): 8,6 miljoni eiro
- Apsaimniekojamā platība: 12 144 ha
- Tālr. 24225225,
- e-pasts: info@mezsaimnieks.lv
- https://www.mezsaimnieks.lv

egles, bērzus un priedes. Ja reiz tagad esmu ko saņēmis, mans pienākums ir atdot to nākamajam paaudzēm.”

Vairāki ieguvumi

Kādi ir meža īpašnieku ieguvumi no kooperācijas? Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas (LLKA) izpilddirektore Linda Uzkalne skaidro, ka vispirms tā ir iespēja saņemt konsultācijas, lai vairotu zināšanas par apsaimniekošanu, par to, kā padarīt mežu vērtīgāku un vairāk nopelnīt ilgtermiņā. Tāpat tā ir iespēja saņemt apsaimniekošanu kā pakalpojumu. Tas ietver vairākus procesus, ko kooperatīvs palīdz organizēt: augsnes sagatavošanu, stādīšanu, kopšanu un ciršanu. Tāpat tā ir iespēja koksni pārdot par augstāku cenu ar izdevīgākiem nosacījumiem, pārdodot visiem biedriem kopā.

L. Uzkalne atgādina: kooperatīvs ir vieta, kur iegūt zināšanas par mežu. Tiek organizētas kopīgas mācības, pieredzes apmaiņa ar citiem biedriem. Kooperatīvs arī nodrošina efektīvu meža uzturēšanu – tam pieejams kopīgi algots darbspēks, kas atbild par darba kvalitāti un informē biedrus par darbu statusu. No 54 LLKA biedriem divas ir nozares kooperatīvās sabiedrības, kas saņēmušas atbilstību saskaņā ar kooperatīvo sabiedrību atbilstības statusa piešķiršanu regulējošajiem likumiem. Pērn nozares atbilstīgās kooperatīvās sabiedrības apvienoja 943 meža īpašniekus, un to kopējais gada neto apgrozījums bija 9,06 miljoni eiro.

Informāciju sagatavoja biedrība *Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija* par Meža attīstības fonda piešķirtajiem līdzekļiem projektā Nr. 22-00-SOMF10-000024.